אגרא דכלה — ביאורי תרגום יונתן

מן אוולא ברא ד' ית שמיא וית ארעא. הוקשה לו כנ"ל. ומפרש בראשית (בראשית א א) עם אמצעית הראשית חכמה (תהלים קיא י), שנקראת ראשית נרמזת באות י' של שם הנכבד, שהוא ראשית המכתב שכל מה שאדם רוצה לכתוב הוא כותב תחלה נקודה שהוא י', וכענין שדרשו [הרב בספר ברית כהונת עולם]ויכתוב על הלוחות כמכתב הראשון עשרת הדברים (דברים י ד), היינו כמכתב הראשון שהוא י' מספרו עשר, וזהו גם כן מן אוולא. ויש גם כן לפרש מן אוולא כמ"ש באונקלס, ואין להאריך:

וארעא הות תהייא ובהייא. צידא מבני נש, ורקניא מן כל בעיר, וחשוכא על אפי תהומא, ורוח רחמין מן קדם ד' מנתבא על אפי מיא. וארעא הות תהייא כו' צדיא מבני נשא. ונראה דהביא תחלה כלשון הכתוב ואחר כך מפרש, ועיין מ"ש בירושלמי. ורוח רחמין, הנה רוח אלקים כתיב (בראשית א ב), ואלקים הוא דין, ומהיכן שפט לומר ורוח רחמים. וי"ל דידוע שם אלקים מתמלא בג' מילואים, מילוי א' בההי"ן והיא דין גמור, גימטריא צר"ה לשונאי ישראל, [וישראל בתפלתם מהפכים צרה לרצה, עיין בכוונת ברכת תענית, ועיין מ"ש בפסוק (בראשית ו טז) צה"ר תעשה לתיבה, ופסוק (בראשית ח א) ויזכור אלקים את נח, והמילוי לבד זולת הפשוטה גימטריא הד"ר הוא לכל חסידיו (תהלים קמט ט), שמהפכין מדת הדין למדת הרחמים]. ב' הוא במילוי אלפין (שאינו חז"ק כל כך), והוא בגימטריא אר"ץ. והמילוי לבד הוא גימטריא הר (אלקים). ג' במילוי יודי"ן, הוא ממותק בגימטריא ברחמי"ם, והוא קרוב לרחמים מאת הוי"ה ב"ה שהוא שם הרחמים, והמילוי לבד הוא גימטריא רו"ח (אלקים), כמאמר הכתוב (שמות לא ג) ואמלא אותו רו"ח אלקים, (עיין מ"ש בפרשת נח בפסוק (בראשית ח א) ויעבר אלקים רוח על הארץ). ומעתה תבין בכאן ורו"ח אלקים, שהוא שם אלקים ביודי"ן המתמלא במספר רו"ח, והוא מתמלא עלינו ברחמי"ם כנ"ל, ועל כן תרגם ורו"ח רחמין. ויש לבאר שהוא אשר עלה אמחשבה לברוא במדת הדין ונתהפך לרחמים (ב"ר פי"ב ט"ו), ויהי רצון שלא יאמר פינו דבר שלא כרצונו:

ויאמר ד' הוא נהורא והוה נהורא:

ואמר ד' יהי נהורא לאנהרא עילאה, ומן יד הוה נהורא. הנה אמר לאנהרא עילאה, י"ל כוונתו דהנה המאורות שבעולם הזה לא נבראו עד יום ד', והאור הזה הוא אור אחר שמאיר גם לעליונים, והוא האור שנגנז לדעת חז"ל (חגיגה י"ב ע"א), ועתיד להאיר לנו בזמן ביאת המשיח, כמ"ש הנביא (ישעיה ס יט) לא יהיה לך עוד השמש לאו"ר יומם ולנוגה הירח לא יאיר לך, והיה לך ד' לאור עולם כו'. והנה תתבונן לפי זה "יהי "אור, בגימטריא רל"ב ד' מילואי שמות הויה, שהם פנימיות האור בד' עולמות ע"ב באצילות, ס"ג בבריאה, מ"ה ביצירה, ב"ן בעשיה וכדומה, בשעת מעשה

בראשית הופיע מהן האור גם אל העולם הזה עשיה הגשמיות, וכן יהיה לעתיד הוא שאמר הכתוב והיה לך הויה לאור עול"ם, היינו השם הויה במלואו שבכל עולם, מנין יה"י או"ר:

ומן יד הוה נהורא. היינו תיכף היה אור. פירש כזאת לתרץ למה לא אמר ויהי כן כמו בכל מעשה בראשית, הוא להורות שהאור הזה אינו מתנהג כדרך האור שאנו משתמשים בו שמתחלת הארתו מעט מעט, מתחילה האיר פני מזרח, ואחר כך תחילת הנץ, ואחר כך סוף הנץ. אבל בזה האור נתמלא העולם כולו אור כרגע, ולא היה בזו שינוי בין בין מערב למזרח או צפון לדרום, רק לכל צד בשוה כרגע: